

още църковната си самостоятелност, и е живѣлъ свободенъ църковенъ животъ — (до последния патриархъ, Ефтимий — първата половина на XV в.). Следъ султанския фермантъ, съ който всички църкви въ отоманската империя се подчиняватъ на Цариградския патриархъ, българската и сръбска църкви се лишаватъ отъ самостоятелностъ, и оставатъ подчинени на фанариотитѣ, които въ XVIII в. ставатъ пълни господари на българската църква. Византийското пѣние постепенно изтласква българското — за да го извади съвсемъ отъ църковно-богослужбената практика. Началото на създаването на Сб. Ц. Н. трѣбва да се отнесе, следователно, къмъ XII в., като пълната му изработка е продължила и презъ XIII и XIV в. Създаденъ отъ българи въ предѣлитъ на тогавашната българска държава, Сб. Ц. Н. е билъ пренесенъ въ югозападна Русия, дето за пръвъ пжтъ се явява въ Лвовъ и Погаевъ — въ началото на XVII в. Това пренасяне е плодъ на връзките на югозападните руси съ приднуавските славяни, изобщо, и частно, съ българитѣ, — започвайки още отъ XV в., и станали въ края на XVI в. твърде оживени. За пренасянето на Сб. Ц. Н. въ Русия известна роля сж изиграли и Атонските манастири, на които, наредъ съ гърцитѣ, българитѣ сж били едни отъ първитѣ основатели и обитатели. Посещаващитѣ манастиритѣ българи — свѣтски и духовни лица — сж донасяли и български богослужбени и пѣвчески книги, написани на оригинална българска нотопись. „Трофинологионътъ“ отъ XIII вѣкъ, който до скоро се е пазѣлъ, споредъ Успенски, въ Зографския манастиръ, е доказъ за сжществуването на такава българска нотопись. Че Сб. Ц. Н. не е създаденъ въ Русия, кждето сж намѣрени материалитѣ отъ него, доказва фактътъ, че текстоветѣ на пѣснопѣнията отъ него, пѣти на хрелимови празници въ честь на великомъженика Георгия, св. Безсребреници, апостолитѣ Петра и Павла и др., се отличаватъ отъ тѣзи на тѣй наречената руска „стълпова“ редакция. Тѣзи пѣснопѣния ги нѣма въ синодалнитѣ руски пѣвчески издания (Голѣмия Обиходъ), а сжщо и въ старитѣ кръжови книги.

Пренасянето на Сб. Ц. Н. въ Русия е ставало и чрезъ преследването отъ фанариотитѣ на българското духовенство, което, отъ страхъ да не бжде погърчено, е намирало убѣжище въ Молдава и Югозападна Русия. Поради изкуството си пѣние, българскитѣ духовни лица сж заемали въ руската църква видни ръководни мѣста.

Едно отъ срѣдствата на руската югозападна църква въ борбата ѝ съ униатството е билъ и Сб. Ц. Н. — съ неговата мелодическа красота и благолепие. По тази причина той получава въ югозападната руска православна църква най-широка употреба, така, че — тропаритѣ, кондацитѣ и сѣдалнитѣ пѣснопѣния сж се пѣяли по това време на български напѣвъ. Въ времето на князь Владимиръ — цариградскиятъ патриархъ изпратилъ въ Русия първиятъ митрополитъ (който, споредъ лѣтописецътъ, билъ мжжъ ученъ и сжщъ българинъ), а заедно съ него и нѣколко славянски демественика (пѣвци). Чрезъ приетитѣ богослужбени книги отъ българитѣ — въ руската църква сж преминали и църковнитѣ пѣснопѣния, написани на особени нотни знаци — славяно-български ноти, знамена. Нѣкои отъ названията на тѣзи знаци, запазени и до сега, говорятъ за тѣхния български произходъ. Известниятъ изследвателъ на Сб. Ц. Н. И. Вознесенски (гл. т.) въ книгата си — „Осмогласные роспѣвы трехъ последнихъ вѣковъ православной русской церкви“ — II „Българскіи роспѣвъ“ — Киевъ 1895, техническото построение — намира, че Сб. Ц. Н. е **многогласенъ**, но се е запазилъ до наше време само въ твърде късни унисови редакции — твърдение, малко вѣроятно, като се има предвидъ чисто едногласно-мелодическия характеръ на свѣтското българско народно звукотворчество. Обстоятелството, че Сб. Ц. Н. е изложенъ въ югозападнитѣ руски нотно-линейни ирмолози въ два вида, извиква въпроса: пренесенъ ли е той въ Русия въ своя първообразенъ видъ, или е претърпѣлъ измѣнения — чрезъ устното му предаване и неточно превеждане отъ собствената негова нотопись — на кръжовитѣ знаци. На този въпросъ ще може да се отговори следъ